

DE VERZAKKING BIJ HOPSTEN EN HET ZIJEN-VEEN.

Op den 14en April l.l. speelde zich in de heide dichtbij het kerkdorp Hopsten (station Zumwalde van de lijn Rheine—Piesberg) een zeldzaam natuurtooneel af. Werkende landarbeiders hoorden tusschen vier uur en half zes namiddags een donderend gedruisch. De waterspiegel van eenige putten in de omgeving steeg in denzelfden tijd ongeveer 1½ M. Hier en daar drongen water en zand uit diepere lagen door kleine spleten in den bodem omhoog, en een jongen, die op het z.g. »Heilige meer« roeide, keerde ontsteld naar den oever terug, toen hij plotseling het meer onnatuurlijk zag stijgen.

Den 15en April vond een boer in de heide de oorzaak dezer gebeurtenissen. De aarde had haar mond open gedaan en een cirkelvormig complex van ongeveer 112 M. middellijn was er ingegleden. Aan den steilen wand bedroeg de verzakking niet minder dan 9 M. Langzaam vloeide beneden water tezamen, en spoedig zal zich den bezoekers, waar ééns berken en heidekruid gouden hemellicht dronken, een meertje met visschen en waterplanten voordoen.

De talrijke »zeeën«, meeren, kolken en plassen, die op de Westfaalsch-Hannoversche grens in een van het Bramsche tot in het Bentheimsche N.O.—Z.W. loopende lijn liggen, en aan welker ontstaan in den regel een romantische sage verbonden is, danken hun bestaan aan vroegere, overeenkomstige inzinkingen.

In bijna geheel Noord-Duitschland en in het O. van Twente en de Graafschap verbergt een diluviale leem-, zand- of grintbedekking de grondgesteenten in de diepte. Enkele lagen daarvan bestaan somtijds uit stoffen, die in water oplosbaar zijn, als steenzout en gips. Spoelt het grondwater groote hoeveelheden daarvan weg, zoo ontstaan hollen. De steenmassa's, die daarvan het gewelf vormen, geven niet zelden toe aan den op hen rustenden druk, die meestal zeer aanzienlijk is. Het loodrecht zich daar boven bevindende stuk van den bodem daalt dientengevolge evenals het grafheuveltje op het kerkhof inzakkt, als beneden de doodkist vermolmd en verrot instort. De inhoud van de bodemholte (water) wordt dan omhoog geperst en bewerkt dan de verschijnselen zooals die bij Hopsten waargenomen zijn.

Onder het Teutoburger Wald, het Wiehengebergte en aangrenzende gebieden zijn groote zontlagen nergens zeldzaam, waarvoor de talrijke zouthoudende bronnen (»Sol«-bronnen) in deze streken voldoende bewijs leveren. O.a. aan den Rotenberg bij Ochtrup bevindt zich zulk een bron. Ook onder Schüttorf, Bentheim, het Bentheimer Wald, den Isterberg en omgeving strekt zich, zooals uit boringen is gebleken, op een diepte van ± 900 M. een dikke laag rood steenzout uit. Naast den Oldenzaalsche kerktoren (een der hoogste uit de omgeving) geplaatst, zou ze nog een aardig eindje boven dezen uitsteken.

Een groote zee uit den voortijd (Bontzandsteenzee), die voor millioenen jaren boven de latere graafschap Bentheim, 't O. van Twente en den Achterhoek golfde, liet deze zouthedding achter, nadat een tropische zon, voor onze breedten thans vreemd, het water ingedampt had.

Genoemde streken moeten tengevolge dezer geologische toestanden ook eenmaal een inzinking beleefd hebben. Evenwel zijn sedert deze gebeurtenis reeds eeuwen vervlogen, want noch geschiedenis, noch sage weten iets daarvan te verhalen.

Aan den Noordvoet van den Isterberg, een ouden bergrug, (zandsteen uit de Krijtformatie, evenals de Bentheimer en Gildehauser hoogten), ligt het Zijenveen. Van Denekamp kan men het rechtuit rechteaan over de hei in een flink uur bereiken. 't Ligt een eindje over de grens, en als men den rand ervan bereikt heeft, ziet men over het vlakke veen tegen de roggevelden, de bosschen en roode pannendaken van den Isterberg aan. Voor een liefhebber der veen- en moerasflora is hier wel wat te vinden. Kraaiheide groeit er, en in de heislootjes *Batrachium hololeucum*. Verder *Orchis maculata* in massa. Een maand geleden kon men er de sneeuw-witte vaantjes van het Eenbloemig Wollegras zien, op hun groene stengeltjes zacht in den wind gewiegd.

Het Zijenveen nu is een voorbeeld van zulk een cirkelvormige inzinking, van ongeveer $2\frac{1}{2}$ K.M. middellijn. Eenmaal kabbelde hier in zijn plaats het water van een klein meer, dat evenals de »zeeën« in de omgeving van Hopsten allerwaarschijnlijkst door inzinking ontstaan is. Aan de randen van het ondiepe water groeiden mossen, zeggen, riet, paardenstaarten en andere oeverplanten, en drongen langzamerhand naar het midden op. Des zomers was het meer met riet en lischdodden bedekt. (evenals men dat mooi zien kan bij verschillende plassen in het Voltherbroek), welker stengels het waterhoentje tot een wieg voor zijn kroost tezamen-boog. De eene plant na de andere zonk na het einde van de groeiperiode naar den bodem van den grooten plas, en langzamerhand vulde zich de ondiepe kom geheel: zij verlandde.

Hoezeer de grondverzwakking aan den voet van den Isterberg onze voorouders ook moge ontsteld hebben, de bewoners van de aangrenzende buurtschappen kunnen het lot voor deze gebeurtenis slechts dankbaar zijn, want in hun haarden verbranden zij dientengevolge in den tegenwoordigen tijd millioenen plantenlichamen, die de zonnewarmte hier gedurende eeuwen vermocht op te stapelen.

Denekamp.

W. H. D.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

19 Juli 1913 in de „Koedood“. — Van verre zagen we op een hekje in het bouwland een tamelijk grooten vogel zitten, terwijl kleine vogeltjes om het dier heen vlogen. Voorzichtig naderend zagen we met onze kijkers heel duidelijk, dat de groote vogel niets anders kon zijn dan een koekoek, die door twee winterkoninkjes gevoerd werd. Ze kwamen beide telkens met iets aan en in hun haast om hun pleegkind spoedig te helpen, gingen ze hem vaak boven op den rug zitten. We trachtten nog te naderen, om den aard van het voedsel te zien maar dat mislukte; de vogels vlogen het land in en we konden niet zien waar ze bleven. Na eenigen tijd zaten ze weer op een hekje, doch dichterbij komen was ons niet mogelijk
BOER.

Notenkrakers. — 4 December werd bij Veenendaal (Gelderland) deze vogel ook waargenomen en geschoten welke ik ter reparatie ontving.

Hilversum.

S. H. J. SZN.

Zeearend. — Op het landgoed »Eikenstein« onder de Bilt werd door den jachtopziener E. Polman in het laatst van Nov. een zeearend geschoten welke een vlucht had van 226 c.m.

Hilversum.

S. H. J. SZN.

Een beleefd verzoek. — Wie kan ondergeteekende tegen eenige vergoeding helpen aan een of meer exemplaren van den Notenkraker en Pestvogel, dood maar in goede conditie, om voor zijn verzameling opgezet te worden (geen opgezette exemplaren worden verlangd).

Voorafgaand bericht zal worden vergoed.

Hilversum.

S. H. JAKMA SZN.

Gele Kooldistel. — Van de Gele Kooldistel schreef ik in *Ons Krijtland*, dat deze mooie plant alleen aan de Sylerbeek en vlak op de grens aan de Geul voorkomt. Uit een mededeeling van den heer J. J. Dormans te Nuth, opgenomen in het Maandblad van het Natuur-Historisch Genootschap in Zuid-Limburg, blijkt, dat de plant ook voorkomt aan het Molenbeekje bij Voerendaal en aan de grens bij Vaals.
H.

A A N G E B O D E N :

Te koop aangeboden de volksuitgave van Brehm »Het leven der Dieren« in afl. 3 deelen geheel compleet voor 4 gulden.

Hilversum.

S. H. JAKMA SZN.